

2. 2024 об'єкти культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію. URL: <https://mcip.gov.ua/news/2024-obyekty-kulturnoyi-infrastruktury-zaznaly-poshkodzhen-chy-rujnuvan-cherez-rosijsku-agresiyu/>

3. Тукова Т. Донецька державна музична академія ім. С. Прокоф'єва. *Українська музична енциклопедія* / гол. редкол. Г. Скрипник ; НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ : Видавництво ІМФЕ, 2006. Т. 1. С. 643.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-77>

Гаркуша В. С.,

кандидат технічних наук, доцент

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

м. Дніпро, Україна

МОТИВУЮЧІ СКУЛЬПТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Період кінця XIX – початку XX ст. є початком народження авангардних ідей як в мистецтві так і в культурі у цілому. Для цього періоду також характерні урбаністичні тенденції, які в свою чергу спричинили масове будівництво однотипних багатопверхових споруд. Вулична скульптура використовується не тільки як прикраса прибудинкової території приватних будівель, вона також доречна у великих містах. Скульптура відіграє величезну роль у духовному та естетичному збагаченні міського середовища. В наш час скульптура міського ландшафту формується в умовах свободи самовираження, орієнтована на пошук та новаторство. У всі часи скульптурі було властиво зображати переважно живі істоти, особливо людей.

Скульптура – це вид мистецтва, заснований на принципі об'ємного, фізично тривимірного зображення предмета. Як правило, об'єкт зображення у скульптурі – людина; постановка її фігури у просторі, передача її руху, пози, жести, світлотіньове моделювання, посилююча рельєфність форми, архітектонічна організація об'єму, зоровий ефект її маси, вагових відношень, вибір пропорцій, специфічних у кожному випадку, характер силуету є головними виразними засобами цього виду мистецтва [1, с. 2].

На вигляд скульптури XX ст. вплинули також зміни в оточенні людини та її способі життя. Наприклад, прості та прямолінійні форми

сучасних громадських будівель зажадали узагальнених форм пов'язаної з ними скульптури. Найпоширенішим і найдоступнішим видом мистецтва у публічному просторі паблік-арту є графіті, монументальна графіка, інсталяційні проекти та об'ємна скульптура. Мабуть, міську скульптуру можна було б віднести до мистецтва паблік-арту, маючи на увазі його безпосередню присутність у громадському просторі.

З появою таких сучасних тенденцій як інсталяції, ленд-арт, акціонізм, монументальна та монументально-міська скульптура більше не є єдиними у своєму жанрі, і в міському мистецтві з'явилася і нескінченна кількість нових і складно описуваних видів міської скульптури. За допомогою абстрактних форм виражають своє ставлення до навколишньої дійсності, неодмінно вступають у контакт з не підготовленим глядачем-пішоходом. Абстрактні скульптури врастають в урбаністичні пейзажі. Дуже часто не вистачає відповідного простору, який дозволяє скульптору виразно вписати свій твір у навколишній ландшафт.

Існують певні естетичні норми, за якими місцезнаходження даного елемента можливе з художньої точки зору [2, с. 24]. Доречним місцезнаходженням вуличних скульптур є:

- парки та сквери;
- дитячі майданчики;
- розважальні комплекси;
- вулична скульптура;
- спеціально відведені місця під відкритим небом.

Це можуть бути твори одного автора або різних, або зібрання скульптур різних епох, чи інші варіанти Сучасний дизайнер архітектурного середовища проектує не тільки умови для життєдіяльності, але й емоційну атмосферу, «дух місцевості», сценарій емоційних переживань. Існує необхідність поповнити арсенал засобів дизайнерів архітектурного середовища за рахунок запозичення методів сучасного мистецтва [3, с. 171].

Увага до дизайну міських просторів, місць, де відбувається публічне життя, зумовлена прагненнями покращувати соціальну комунікацію, а також поліпшувати якість міського життя загалом. Скульптура не створює віртуальний простір, відкриваючи вікно в безмежність, а займає місце, рухається, накладається на локацію або змінює її. Скульптура займає реальний геопростір та є одним із важливих художніх засобів візуальної інтеграції міських локацій. Міська скульптура є ключовим елементом у реалізації дизайн-стратегій щодо облаштування публічних просторів на концептуальній основі нового урбанізму, спробі узгодити вертикальне та горизонтальне місто.

**Рис. 1. Скульптура
«Щедрий кіт»,
м. Черкаси, Україна**

**Рис. 2. Скульптура коту
на балконі готелю,
м. Черкаси, Україна**

Міські скульптори шукають оригінальні дизайн-рішення для перетворення звичних практик міського життя на більш різноманітні. Наслідком цього є те, що знайомий простір мешканці сприймають по-новому, він «оживає». «Оживляючи» публічні місця, арт-митці сприяють виникненню просторової зацікавленості містян. Міська скульптура впливає візуально та змістовно, спонукає до сенсів. Для скульптури стають суттєвими також «інші» виміри, що вкорінені не у фізичному, а в емоційному та інтелектуальному середовищах.

Яскравим прикладом таких скульптур є скульптура «Щедрий кіт», яка розташована у парковій зоні (рис. 1) та скульптура коту на балконі готелю «Слов'янський» (рис. 2) у м. Черкаси. Скульптура «Щедрий кіт» призначена для збору коштів для безпритульних тварин. Перехожі охоче роблять свій вклад у добру справу, а не тільки отримують позитивні емоції від споглядання скульптури. Скульптура є не тільки міською атракцією, а ще дає можливість взяти участь у добрій справі. Скульптура коту на балконі готелю «Слов'янський» приваблює туристів та робить міське середовище більш привабливим та містить у собі певну легенду, яку із задоволенням переповідають відвідувачам. Є випадки, коли скульптура несе у собі сакральний сенс як от скульптура «Бичку-Годувальнику» у м. Бердянськ (рис. 3). У часи Другої Світової війни та післявоєнні роки бичок як основний улов риболовецьких промислів врятував містян від голоду. Однак у 70-х роках минулого століття ця рибка зникла. Після чого містяни вирішили,

що було виловлено весь об'єм цієї риби, тому було вирішено на знак подяки встановити пам'ятник. Після цього популяція азовського бичка почала поступово відновлюватись.

Рис. 3. Пам'ятник бичку-годувальнику, м. Бердянськ, Україна

Рис. 4. Скульптура «Не падай духом», м. Берген, Норвегія

На рис. 4 наведено скульптуру «Не падай духом», яка знаходиться у м. Берген, Норвегія. Тут ми вже бачимо більш психологічний сенс. Її призначення підтримати моральний дух людей та віру у те, що як би важко не було, з будь якої ситуації є вихід, навіть якщо здається, що його немає. «Життя складне, однак воно того варте!» – ось в чому сенс подібних елементів у міському середовищі. Вони здатні поліпшувати психологічний стан людей. Багатьом цього часто не вистачає.

Споглядання цих фігур може спонукати глядачів до переоцінки власних цінностей. Міська скульптура вирішує завдання творчої трансформації одноманітних міських просторів, урізноманітнює ритміку міської «тканини вулиці». Однією з найважливіших функцій міської скульптури є створення сенсу місця, міських локацій, встановлення композиційної ритміки із забудованим середовищем. Через поєднання з архітектурою міська скульптура покликана зробити місце унікальним, сформувати неповторність [4, с. 2].

Висновки. Стрімкий розвиток сучасних інженерних потреб міста нерозривно пов'язаний із його образною складовою. Саме в цій сфері відбувається синтез пластичного мистецтва з функціональними завданнями, що дозволяють вирішувати не тільки інноваційні питання та поєднувати нові технологічні прийоми, а й дозволяє сприймати міське середовище як сучасний, комфортний та емоційний простір. Скульптура може бути не тільки об'єктом мистецтва, а й центром

тяжіння як для місцевих жителів так й для туристів, що позитивно впливає на бюджет міста.

Список використаних джерел:

1. Вергунов С. В. Скульптура, як об'єкт промислового дизайну. *Вісник ХДАДМ*. 2011. № 4. С. 4–6.
2. Кузьміна Г.О. Сучасна паркова скульптура в міському середовищі. *Проблеми розвитку міського середовища*. 2012. Вип. 7. С. 127–132.
3. Тюрікова О. М., Погорелов О. А. Арт-дизайн в сучасній проектній практиці дизайнерів архітектурного середовища (ДАС). *Проблеми теорії та історії архітектури України*. 2016. № 16. С. 119–123.
4. Фесенко Г. Скульптура в міському дизайні: мистецтво артикуляції просторів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 39. Т. 3. С. 28–34.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-78>

Harmash L. V.,

*Doctor of Philology, Professor,
Professor at the Department of Ukrainian Literature
and Journalism named after Professor Leonid Ushkalov
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine
LE STUDIUM research fellow
Université de Tours
Tours, France*

Lukianchenko O. M.,

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Primary Education and Innovative Pedagogy
Dragomanov Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

ART OF RESISTANCE: UKRAINIAN POETRY AND MUSIC AS A FORM OF CULTURAL DÉFENSE DURING THE WAR

In the context of the Russian–Ukrainian war, art has become an essential element of Ukraine’s cultural security and moral resilience. Poetry and music not only record historical experience but also create a symbolic space